

АДАПТАЦІЙНО-ІГРОВИЙ ЦИКЛ НАВЧАННЯ: врахування вікових особливостей дітей 6–8-річного віку в контексті впровадження НУШ

Ольга ВАСИЛЕГА,
викладачка кафедри психології,
Сумський ОІППО

Уже третій рік навчання молодших школярів здійснюється відповідно до Концепції НУШ, але й досі в суспільстві, особливо серед батьків маленьких учнів, точаться суперечки щодо необхідності й ефективності цих змін. Автор статті на прохання редакції характеризує особливості фізичного й психічного розвитку молодших школярів, які слід враховувати педагогам і батькам дітей цього віку, аби навчання у школі по-справжньому сприяло їх успішному входженню в учнівську спільноту.

Відповідно до загальної мети освіти, визначеної у Законі України “Про освіту”, місією початкової школи є різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що обумовлюють її готовність не тільки до продовження навчання в основній школі, а й до життя у демократичному суспільстві взагалі.

Найцінніший результат початкової освіти в особистісному вимірі — **здорова дитина, мотивована на успішне навчання і дослідницьке ставлення до життя**. Такі учні вміють учитися, отримуючи інформацію з різних джерел і критично оцінюючи її, відповідально ставляться до себе й оточення, усвідомлюють себе громадянами України.

У Концепції Нової української школи акцентовано увагу на впровадженні особистісно орієнтованої моделі освіти, що базується на принципі **дитиноцентризму**, що слід розуміти як:

- максимальне наближення змісту й форми навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів;
- врахування вікових (вікові відповідність освітніх програм) та індивідуальних особливостей учнів (індивідуальний підхід в основі освітньої діяльності, тобто відмова від орієнтації навчально-

виховного процесу на середньостатистичного школяра й обов’язкове врахування інтересів кожного учня/учениці);

- забезпечення морально-психологічного комфорту дитини.

Зважаючи на вищезазначене, актуалізуємо знання педагогів з вікової та педагогічної психології.

Особливості сприймання навчальної діяльності 6–8-річними дітьми

Кількість вимог і очікувань щодо дитини збільшується зі вступом до школи. Дорослі роблять акцент на тому, що дитина “має” робити, а не на тому, що вона “хоче”. **Першокласнику** потрібно якомога швидше інтегруватися в новий для нього простір, засвоїти незвичні норми поведінки і звикнути дотримуватися нових правил, узгодити своє життя зі шкільним розпорядком дня. У дітей, які не відвідували закладів дошкільної освіти, це може викликати стрес. Порушення розпорядку дня, зокрема режиму сну, часом призводить до вираженої загальмованості чи, навпаки, надмірного збудження, гіпердинамії.

Перше півріччя 1-го класу характеризується високим ризиком виникнення синдрому шкільної дезадаптації. Порушення адаптаційного процесу може виявлятися у зниженні мотивації до навчання, несформованості елементів навчальної діяльності, невмінні пристосуватися до темпу шкільного життя, нездатності до довільного регулювання поведінки

й когнітивних процесів, у підвищенні рівня особистісної чи реактивної тривожності, виникненні шкільних страхів (так звана “school phobia”) тощо.

Період адаптації до систематичного навчання — нового провідного виду діяльності — та соціальної ситуації розвитку за сприятливих умов триває близько двох місяців (усю першу чверть), а іноді — увесь перший рік. У цей період дитині необхідна підтримка дорослих (як учителів, так і батьків): безумовна любов і прийняття, позитивне підкріплення результатів навчальної діяльності, формувальне оцінювання.

Для **другокласників** характерна висока індивідуальна варіативність темпів дозрівання. Різниця психологічного віку серед учнів одного класу може сягати півтора року.

Саме у віці 7–8 років у більшості молодших школярів починає розвиватися пізнавальна рефлексія, у дітей формується здатність оцінювати себе, розмірковувати над причинами невдач. У деяких учнів знижується самооцінка (“я поганий, тому що погано пишу, читаю”). Щоб запобігти цьому, педагог має заохочувати учнів, створювати **ситуації успіху**, аби жоден з них не зневірився у своїх силах і не втратив бажання вчитися.

Адаптаційно-ігровий цикл навчання

Молодший шкільний вік вважають відносно спокійним періодом онтогенезу, протягом якого фізичний, психічний і соціальний розвиток дитини відбувається поступово й рівномірно. Чимало педагогів роблять із цих даних хибний висновок і застосовують до першокласників ті самі прийоми й методи навчання, як і до учнів 4-го класу. Однак за такого підходу більшість (за різними даними від 50 до 80 %) першокласників виявляються повністю або частково не готовими до засвоєння навчального матеріалу і, як наслідок, неуспішними в навчанні. Значна частина дітей втрачає мотивацію до навчання ще у перші два шкільні роки.

У Концепції НУШ представлено коментар щодо специфіки організації освітнього процесу в школі I ступеня. Так, у початковій школі **адаптаційно-ігровий цикл навчання** (1–2-й класи) протиставлений **основному** (3–4-й класи), більш звичному українському вчителю.

Мета адаптаційно-ігрового циклу навчання — плавна послідовна адаптація дитини до навчального середовища.

Особливості адаптаційно-ігрового циклу початкової школи:

- навчальні завдання і час на їх виконання слід визначати з урахуванням індивідуальних особливостей школярів;
- навчання у класі та за його межами з огляду на провідний вид діяльності дитини 6–8 років

організовано через ігрові методи, обсяг домашніх завдань обмежено;

- оцінювання є описовим і формувальним, традиційні оцінки відсутні; вчитель сприяє формуванню адекватної позитивної самооцінки учня, підтриманню в кожній дитині впевненості й мотивації до пізнання.

Отже, **навчальну діяльність у 1–2-х класах слід організовувати переважно у формі гри, а навколишній світ треба вивчати так, як діти його сприймають, — цілісно, а не за галузями знань.** Це зумовлено особливостями фізичного, психічного, розумового та соціального розвитку дитини 6–8 років.

Як і в будь-яких вікових періодизаціях, нижче подано опис загальних середньостатистичних характеристик таких особливостей, тому індивідуальні відхилення від них є неминучими і закономірними.

Дозрівання організму: опорно-рухова система

Протягом усього періоду молодшого шкільного віку триває **активне анатомо-фізіологічне дозрівання** організму дитини. Змінюються пропорції, зокрема співвідношення розмірів голови і довжини тіла. Ріст кісток скелета випереджає розвиток м'язової тканини, що обумовлює особливості розвитку опорно-рухового апарату молодшого школяра.

Характерним є випереджальний розвиток великих м'язів порівняно з дрібними. Продовжується ріст серцевого м'яза і розвиток серцево-судинної системи

**Помріять хочеш, а чи почитати,
Тут затишок зумієш відшукати.**

(Надіслала О. Юрченко,
Конотопська СШ I–III ст. № 3, Сумська обл.)

Оригінальні зошити від авторів інтегрованих підручників

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

- ☀ Робочий зошит № 1
- ☀ Робочий зошит № 2
- ☀ Зошит з інформатики
- ☀ Зошит для діагностичних робіт

2
КЛАС

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

- ☀ Зошит з розвитку зв'язного мовлення
- ☀ Тренажер з правопису: зошит № 1 і зошит № 2

SvitDovkola.org

Замовляйте комплект робочих зошитів для 2-го класу:

☎ (067) 504 5022, (050) 761 7259

@ books@dvsvit.com.ua

